

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η ανά χείρας μελέτη του Παναγιώτη Κομίλη έρχεται να καλύψει ένα σημαντικό βιβλιογραφικό κενό στη χώρα μας. Παρά το γεγονός ότι ο εναλλακτικός τουρισμός απασχολεί εδώ και μιάμιση δεκαετία τους κρατικούς φορείς, τις οικολογικές οργανώσεις και τα περί τον τουρισμό οικονομικά συμφέροντα, η σχετική συζήτηση διακρίνεται από αποσπασματικότητα και αμηχανία. Μάλιστα, σε πολλές περιπτώσεις δείχνει σαν οι εμπλεκόμενοι στο σχετικό δημόσιο διάλογο να μην πολυπιστεύουν ότι υπάρχει η δυνατότητα σύλληψης και εφαρμογής ενός εναλλακτικού τουριστικού προτύπου, παρά μόνο περιθωριακές πρωτοβουλίες και επιμέρους λύσεις σε χρονίζοντα αναπτυξιακά προβλήματα. Με τον τουριστικό τομέα να επεκτείνεται διαρκώς, κατατρώνοντας τα τελευταία παρθένα τοπία, με τις τουριστικές υπηρεσίες να ομοιογενοποιούνται προκειμένου να ικανοποιήσουν τη διεθνή τους πελατεία, με τους τόπους να χάνουν τη μοναδικότητα και το χαρακτήρα τους, πολλοί μελετητές φτάνουν στο απαισιόδοξο συμπέρασμα ότι το μέλλον του τουρισμού συνίσταται στη μαζικότητα, την ομοιομορφία, την προβλεψιμότητα, την παροχή εξωτισμού και γραφικότητας σε ελεγχόμενες, καλά συσκευασμένες δόσεις. Όχι όμως όλοι.

Ο συγγραφέας επιχειρεί εδώ μια εξαντλητική προσέγγιση του τουριστικού φαινομένου, προκειμένου να αναδείξει τις δυνατότητες χάραξης εναλλακτικών πολιτικών. Γιατί όμως θα έπρεπε να αναζητούνται «άλλες» μορφές τουρισμού; Διότι, όπως σαφώς υπονοείται, το τουριστικό φαινόμενο έχει αγγίξει τα όριά του, κατατρώνοντας την υλική βάση της ίδιας του της ύπαρξης. Στην Ελλάδα, αλλά και παντού στον κόσμο όπου ο τουρισμός αποτέλεσε το μοχλό της ανάπτυξης, έχει φτάσει η στιγμή της ενδοσκόπησης και της αυτοκριτικής. Καθώς το τουριστικό φαινόμενο γενικεύεται, συγκεκριμένοι τόποι χάνουν την ελκυστικότητά τους. Η αισθητική υποβάθμιση των άλλοτε ελκυστικών τοπίων, η εξάντληση των υδάτινων πόρων, η ατμοσφαιρική ρύπανση και η ηχορύπανση, ο πολλαπλασιασμός και η ανεξέλεγκτη διάθεση των στερεών αποβλήτων, τα κυκλοφοριακά προβλήματα, η ρύπανση ακτών και θαλασσών συνιστούν μια πραγματικότητα που υπονομεύει την ελκυστικότητα των τόπων και την προοπτική της αειφορίας.

Ταυτόχρονα, οι πιέσεις για αλλαγή των χρήσεων γης οδηγούν σε καταπατήσεις δημοσίων εκτάσεων, αποκλεισμό και ιδιωτικοποίηση κοινόχρηστων πόρων, δασικές πυρκαγιές, εγκατάλειψη της γεωργικής δραστηριότητας και υποβάθμιση του εδάφους. Με αυτές τις συνθήκες, οι τόποι χάνουν την ελκυστικότητά τους, τα εισοδήματα μειώνονται και οι υποδομές υπολειπονται. Καθώς ο τουρισμός μαζικοποιείται, εξασθενεί ο ίδιος τις βάσεις της βιωσιμότητάς του.

Αναμφίβολα, στην Ελλάδα και αλλού, πολλές προσπάθειες γίνονται τα τελευταία χρόνια για να αναστραφεί αυτή η πορεία. Πολλοί τόποι –όσοι προφταίνουν ακόμη– επανανακαλύπτουν τις παραδόσεις τους, αναζητούν το χαρακτήρα τους, ψηλαφίζουν την ιστορία τους, επενδύουν σε αντιρουπαντική υποδομή, οργανώνουν τις χρήσεις γης τους. Οι τόποι ανακαλύπτουν την οικογεωγραφία τους και αναδεικνύουν τα συγκριτικά τους πλεονεκτήματα: ανακατασκευάζουν τον εαυτό τους, δηλαδή την εικόνα τους. Είναι εδώ όπου υπαισθητοποιείται η έννοια του «οικοτουρισμού», κατά πολλούς ταυτιζόμενη με αυτή του «εναλλακτικού τουρισμού», η οποία εσωκλείει τον αγροτουρισμό, το «φυσικό» τουρισμό, τον πολιτισμικό, τον «περιπετειώδη» και τον επιστημονικό τουρισμό. Πρόκειται κατ' ουσίαν για την επανανακάλυψη της έννοιας του ταξιδιού, όπου ο μετακινούμενος δεν αποδρά απλώς από τη γκριζα καθημερινότητα της μεγαλούπολης, δεν αλλάζει απλώς ζωή για λίγες εβδομάδες, αλλά συνδέει τον ελεύθερο χρόνο του με την περιήγηση, την ανάγνωση νέων χώρων, την ανακάλυψη άλλων τρόπων ζωής, την εξερεύνηση της φύσης. Πρόκειται για την αναβίωση ενός νέου είδους γεωγραφικής ανακάλυψης, που ξεφεύγει από τη μαζικότητα και την τυποποίηση.

Αν ο οικοτουρισμός συνδέεται με την επανανακάλυψη της φύσης και της ιστορίας –δηλαδή της γεωγραφίας–, είναι αυτονόητο ότι μαζί του συμβαδίζουν μια σειρά πρακτικών που θα μπορούσαν να παραταχθούν υπό τη σκέπη της αιεφορίας: προστασία ειδών και οικοτόπων, ορθολογική διαχείριση των φυσικών πόρων μιας περιοχής, καλή ποιότητα περιβάλλοντος, σεβασμός στις παραδόσεις και την ιστορία, υποδομές και εγκαταστάσεις με την ελάχιστη δυνατή περιβαλλοντική επιβάρυνση, ξενοδοχειακές μονάδες μικρής κλίμακας αλλά υψηλής αισθητικής και ενεργειακά αυτόνομες, υγιεινή διατροφή κ.λπ. Είναι αυτονόητο βέβαια ότι ο μακρὺς αυτός κατάλογος «οικολογικών απαιτήσεων» δεν είναι εύκολο να επιτευχθεί και απαιτεί ένα συνολικό ανασχεδιασμό του λεγόμενου «τουριστικού προϊόντος», αλλά και ολότελα νέες κοινωνικές παραδοχές και αξίες. Είναι επίσης εμφανές ότι απαιτεί σύνδεση με τις αναπτυξιακές πολιτικές του πρωτογενούς τομέα (και όχι μόνο). Χρησιμοποιώντας περισσότερο τεχνική ορολογία, θα λέγαμε ότι πρόκειται για την «ενσωμάτωση της περιβαλλοντικής πολιτικής στην πολιτική τουριστικής ανάπτυξης», και τούτο απαιτεί έναν καθολικό ανασχεδιασμό

